

ІЗ ДОСВІДУ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ПОРТУГАЛІЇ (1982-1995; 1995 - ДО НАШОГО ЧАСУ)

Ольга Матвієнко,

Київський національний лінгвістичний університет

Революція 25 квітня 1974 року була незаперечно визначальним моментом в історії сучасної Португалії, визначаючи кінець колоніального режиму і початок нової демократичної ери, правдивим є і той факт, що політичної стабільності не було досягнуто аж до другої половини 80-х років. Стабільність асоціювалася з оновленою економічною впевненістю та вступом країни до Європейського Союзу, що прискорило задовільний економічний ріст і широкомасштабну програму громадських робіт та інвестицій в різні галузі і зокрема в галузь освіти.

Згідно з структурою, установлену Основним законом про освіту (LBSE), Португальська система освіти включає дошкільну освіту, шкільну освіту та позашкільну освіту. Освітання орієнтована на освіту впродовж всього життя, доповнюючи формальне навчання, яке включає початкову, середню, вищу освіту, із спеціальними заходами такими як періодичне в дорослому віці навчання та діяльність (практикуми під час неробочого часу).

І хоча Португальське робоче населення загалом має невисокий рівень освіти і обов'язкового шкільного навчання, за останні роки було затрачено багато сил, щоб забезпечити масову обов'язкову підготовку населення шкільного віку (табл.1).

Табл. 1. Дані зараховані по освітньому рівню.

	1980-81	1990-91	1994-95	1997-98
Дошкільне навчання	100178	146739	173394	200797
1 початковий шкільний цикл	917925	669525	539717	545323
2 початковий шкільний цикл	322382	356380	302244	287373
3 початковий шкільний цикл	259299	408120	479469	455011
Середня школа	137397	288967	436295	435757
Вища освіта	94173	156878	300575	346034

Виходячи з даних таблиці видно, що, на протипагу тенденції зазначеній в першому циклі початкової освіти, де зниження пояснюється демографічними факторами, спостерігається значне зростання кількості дошкільників в 1980-81pp.[4] та 1997-98pp[5] Ця тенденція представлена як інтенсифікація, тому розширення дошкільної освітньої мережі, що стало поточним урядовим пріоритетом, мало на меті забезпечити дошкільними закладами всіх дітей від 3-х до 5-ти років життя. Ми не можемо не помітити різкого зростання числа учнів зарахованих до середньої та вищої школи, їх число збільшилось у 3 рази за останні 15 років. Виділяються і 2 окремих періоди, які ілюструють різні підходи до системи освіти. Перший період продовжується з 1982 до 1995, а другий з 1995 до 1998pp.

Конституційні зміни 1982 року не заперечували основні принципи, окреслені Конституцією 1976 року, але вони розширили і конкретизували положення, яким слід надавати нового стимулу в освітній політиці. В останні роки реформістська робота продовжувалась, підсумком такої діяльності став новий Закон про освіту (LBSE). Цей закон був результатом широкого обговорення, його було ухвалено Асамблеєю Республіки 14 жовтня 1986 року. Так як закон передбачав структурні заміни, необхідність постала в реформуванні системи освіти. Знайомлячись із звітом Організації економічної співпраці і розвитку (ОЕСР), органу, що здійснював моніторинг Португальської національної політики в цілому і в освіті зокрема, виділені характеристики стану освіти в дотрансформаційний період та період трансформації з певними висновками та рекомендаціями.

В першому йдеться про те, що, незважаючи на амбіційні проекти по реформуванню, численні пілотні експерименти і зусилля на введення інновацій, загальна структура освіти не були ні достатньо гнучкими, ні достатньо сприятливими, щоб відповідати поставленим вимогам. Це сталося внаслідок протиріч між намірами державних владних структур і їх реальним впровадженням. Країні слід було докласти надзвичайних зусиль, щоб створити резервуар кваліфікацій та стандартів, яких вона потребувала для успішного

економічного розвитку. Ознайомлення із звітом також підтверджує, що багато з часто повторюваних рекомендацій було враховано при написанні основного закону про Освіту 1986 р. Закон (LSBE) визначив і розширив термін навчання в обов'язковій школі: початкова освіта універсальна, обов'язкова і безкоштовна охоплює 9 років відвідування школи; забезпечив структурою для здійснення загальної скоординованої реформи і розширення системи, від початкового до аспірантського рівня, від організації навчального плану до шкільного управління, від зв'язків шкільної спільноти до появи нових підходів у професійно-технічному навчанні. Таким чином центральний уряд рішуче трансформував Португальську освітню систему, опублікувавши нове законодавство і переглянувши навчальні плани.

Оцінка цієї головної реформи висвітлює той факт, що досить велика кількість законодавчих актів виявилась нездатною продукувати довготривалого покращення в освітніх структурах, методах і діяльності у відповідності з цілями поставленими в Законі про освіту. Слід також згадати про «ризик невдачі головним чином законної реформи, що устанює нові стандарти і яка була впроваджена поспішно, без вичікування певного часу та формування відповідних стратегій для того щоб мобілізувати соціальних чиновників в основних галузях, зацікавлених у змінах, і саме школи».[7]

Починаючи з 1995 новий уряд взяв на себе відповідальність бути «пристрасним до освіти» (якщо процитувати прем'єр-міністра) як одному з пріоритетних напрямів діяльності. Вперше було опубліковано документи, які скеровували політику на кожному освітньому рівні, було прийнято рішення розширити дошкільну підготовку як пріоритетний сектор, були впроваджені заходи, щоб гарантувати закінчення всіма 9-річними учнями обов'язкової школи, і подолати відрахування. Накінець, спільні роздуми було ініційовано стосовно навчального плану для початкової школи. Там де була зацікавлена середня школа, беручи до уваги факт, що «така освіта» фактично стала заручницею домінуючих соціальних претензій вищої освіти та трудової громадськості, професійних інтересів вчителів, національних потреб з точки зору розвитку здібних молодих людей, тобто студентів, спільний перегляд навчального плану розпочався.

Розглядаючи мету стратегії як процесу, стає зрозуміло, що після періоду всеохоплюючих реформ систем і навчальних планів в багатьох західних країнах у 80-х та 90-х роках включаючи Португальські освітні реформи, завершені в 1995-96 роках фактично все більш важко впровадити бажані зміни. Спільні питання, що стоять перед школою і освітою на даний час дуже складні і пов'язані з швидким і радикальним розвитком науки і технології, демократизації та універсалізації освіти (до яких всі громадяни повинні мати доступ на рівній основі). Постійні економічні та соціальні зміни впливають на структуру і природу роботи, життя людей і їх вимоги до школи. В результаті освітні системи повинні постійно модернізувати необхідні знання і навички для молоді, щоб інтегрувати їх повністю в сучасні суспільства.

Впродовж 1995-96 р.р. перші учні, які були охоплені новим положенням про 9-річне обов'язкове навчання, перейшли в 9 клас і одночасно реформа «нової середньої школи» стала загальноприйнятною, виділяючи 3 роки (10-й, 11-й 12-й) в один навчальний цикл, таким чином значно збільшилось навантаження на всі відповідні навчальні плани. Ця система включала три різні напрями діяльності: боротьбу з причинами неуспішності та відрахування з початкової школи; продовження шкільної реформи з одночасною диверсифікацією та збалансуванням цілей, навчальних планів та методик; організація керівництва в такий спосіб, щоб забезпечити курси, де навчання молодих людей було б відповідним і заохочувало б завдяки професійній інтеграції до подальшого навчання.

Виходячи з цих умов, Міністерство освіти Португалії вирішило ініціювати широкомасштабні дискусії щодо навчальних планів, включаючи до обговорення вчителів школи і всіх тих, хто відіграє певну роль в розвитку освіти (наукові товариства, асоціації вчителів, асоціації батьків, профспілки, університети, а також асоціації підприємств). Підсумкові дані таких дискусій викладено в таблицях 2, 3, 4, де включено вичерпний огляд ситуації, формування керівних положень та методології для здійснення намірів, щоб подолати зазначені труднощі.[2]

Таб.2. Середня освіта - підготовка до перегляду навчальних планів

Дія	Опис
Зустрічі в середній школі	Квітень 1997: опублікування «зустрічі в середній освіті - матеріали дискусій 1». Квітень-листопад 1997: організація зустрічей в «зразкових» модельних школах. (відвідали 1155 вчителів, що представляли 417 школи). Грудень 1997: публікація «Зустрічі в середній освіті - матеріали дискусій 2» про спеціальну музичну підготовку. Грудень 1997-січень 1998: в 5 містах зустрічі по підготовці до національної музичної зустрічі в 6-ти зразкових школах. Національна музична зустріч, з усіма музичними школами країни (81), 112 вчителів та четверо гостей-професіоналів з вищих закладів. Січень 1998: публікація заключного звіту «Ідеї від шкіл та вчителів».
Консультації з партнерами	Липень 1997: 24 зустрічі з асоціаціями вчителів та науковими товариствами, подання 38 письмових думок. Липень 1998: публікація заключного звіту «Аналіз консультацій з партнерами».
Національні конференції	Листопад 1997-січень 1998: серія з 3-х конференцій «Роль середньої освіти в молодіжній науковій та технічній культурі», «Середня освіта та виклики світу праці» та «Роль середньої освіти в молодіжній гуманістичній та естетичній культурі».
Міжнародна конференція (Evoga) майбутнє - роздуми про політику поведінки, виклики та перспективи середньої освіти в різних країнах».	30 липня-1 серпня 1998: «Середня освіта - проектуючи

Таб. 3. Початкова освіта - проект про «Спільні роздуми про навчальні плани» 1996-1997 1997-1998

Роздуми вчителів в Шкільні думки про документи, своїх проектів навчальних планів їх школах що аналізувалися та розсилання.	Аналіз написаних пропозицій. Школи спонукали до впровадження документів, своїх проектів навчальних планів їх школах що аналізувалися та розсилання.
Гнучкий менеджмент навчального плану. Проекти представлені окремими школами.	Гнучкий менеджмент навчального плану. Проекти представлені окремими школами.
Громадські Зустрічі для того, щоб оголосити Семінари, колоквиуми та дні обговорення висновки дискусій в школах. обговорень.	Зустрічі для того, щоб оголосити Семінари, колоквиуми та дні обговорення висновки дискусій в школах. обговорень.
Підготовка семінарів, колоквиумів, дні обговорень. Тематичні статті та файли про «Вільні роздуми» опубліковані в освітніх оглядах.	Підготовка семінарів, колоквиумів, дні обговорень. Тематичні статті та файли про «Вільні роздуми» опубліковані в освітніх оглядах.
Дослідження та науковими асоціаціями. Розробка досліджень що базуються на даних роздумів та обговорень в школі.	Дослідження подані експертами та науковими асоціаціями. Розробка досліджень що базуються на даних роздумів та обговорень в школі.
Додаткова робота після дослідження проектів менеджменту навчальних планів, створених та розроблених школами,	Додаткова робота після дослідження проектів менеджменту навчальних планів, створених та розроблених школами,
Навчання вчителів та шкільних центрів подальшого навчання. Інформаційні зустрічі з навчальними закладами та центрами в кожному регіоні, що розпочали проект. Думки на прохання навчальних закладів.	Діяльність яка має бути запрограмована інституціями, що розглядаються.

Включеність Думки на прохання від асоціації Продовження та розширення інших батьків, профспілок, асоціацій роздумів та дискусій-пропозицій операторів роботодавців тощо. Думки та інший вклад Інституту з питання освітніх новацій. Приватні школи, університети та коледжі по підготовці вчителів. Проект контролювався регіональними відділами Міністерства освіти

Табл. 4. Середня освіта - графік діяльності по перегляду

Дати	Вид діяльності
До березня 2000	Реорганізація предметних комбінацій. Реорганізація навчання в межах кожної предметної комбінації та кожної серії. Реорганізація змісту якому слід почати розробляти програми. Публікація нового законодавства. Робочі зустрічі з шкільними офіційними керівниками, науковцями та асоціаціями вчителів.
До серпня	Розповсюдження публікацій для вчителів, учнів, батьків, широкого загалу. Робочі сесії з науковими товариствами, асоціаціями вчителів та асоціаціями роботодавців. Підготовка, навчання для вчителів та шкіл.
З вересня 2001 по серпень 2002	Новий рік починається з нової організації викладання програм. Продовження підготовки/навчальної діяльності.

Таб. 5. Початкова освіта - гнучкий графік управління навчальним планом

Дати	Вид діяльності
1998-1999	34 школи розробляють гнучкі проекти управління навчальним планом (контролювались безпосередньо Відділом з питань початкової освіти та Регіональними освітніми відділами. Публікація робочих документів по гнучкому менеджменту. Публікація звіту «Єдність проаналізованої початкової освіти». Семінар за участі коледжів що готують вчителів та університетів. Початок комп'ютерного дискусійного форуму по проекту. Публікація почесного значка/дошки, що рекламує проект. Публікація нової частини/матеріалу законодавства (despacho 9590/99). Публікація книги «Математика в початковій освіті». Національна зустріч шкіл включених в проект. Публікація книги «Менеджмент навчального плану - основи та практика». Формування еталонних/контрольних знань/умінь за цикл для кожного предмету (слід обговорити з школами, асоціаціями, тощо).
1999-2000	Більше шкіл включити в проекти по гнучкому менеджменту. Підготовка службових документів для галузей навчальних планів, що не базуються на предметах та інформаційних документів, що обговорювались. Перегляд змін до Закону про освіту. Навчання підвищенню свідомості при управлінні навчальним планом.

Тим часом міністерство освіти опублікувало 2 документи «Розробка, консолідація та орієнтири» (листопад 1997) та «Освіта, інтеграція та громадянство» (березень 1998), зазначивши основоположні положення нової політики в початковій і середній освіті, які можна було підсумувати як: демократизація (промоція рівних можливостей), спрощення, збалансування наукових знань з навичками.[1]

Дебати, консультації та міркування, які було проведено, створили вичерпний опис та дали детальні знання про різні проблеми, одночасно висвітлюючи необхідні зміни. Наприклад, у відповідності з цим підходом з керівними положеннями нової політики поставлених в документах для обговорення, міністерство освіти опублікувало 10 заходів щодо реформування навчального плану.

- Максимальний 30-годинний робочий тиждень в початковій та середній школі;
- 2 години наглядного навчання в тиждень для дітей початкової школи;
- новий «освітній простір» в щотижневому розкладі з метою надання студентам можливості розробляти трансдисциплінарні проекти;
- одна година навчання громадянству в тиждень в початкових школах, під відповідальність класних керівників;
- обов'язкове LV II (рівень знань) для всіх учнів в циклі початкової школи;
- реорганізація навчального плану для третього циклу початкової освіти, включаючи новий географічний компонент;
- реорганізація загальних предметів навчання в середній школі, концентрування на інтегрованій теорії та практиці;
- реорганізація середнього навчання, акцентація на підготовці до трудового життя;
- диференціація навчального плану середньої школи у відповідності з різними напрямками шкільного навчання;
- впровадження стандартизованих процедур оцінювання в початковій школі.

Для того, щоб вирішити проблему та усунути недоліки без небажаного порушення системи, коригування мають бути послідовними. Стратегія поза реформою навчального плану, яка базується на співпраці безпосередньо з школами включає:

- заохочення до експериментального навчання (підхід, який має бути поступово запроваджений з 2000-01 р.р.);
- надання повноважень комісіям спеціалістів (з числа професійних та наукових товариств) та вчителів для здійснення моніторингу уроків математики та португальської мови на середньому рівні шкільного навчання;
- орієнтування подальшої підготовки вчителів у напрямку управління навчальним планом, роботи над проектами різних навчальних стратегій;
- розробка «Воа Esperanca» (програма доброї надії), підтримка і розповсюдження кращих напрацювань на всіх освітніх рівнях та в усіх галузях шкільного життя.
- Розробка програми «Альфа», націленої на покращення робочих умов та підтримку якісних процесів в навчанні на першому циклі початкової школи.

Коротко кажучи, як тільки основні цілі освітньої політики та пріоритетні напрями діяльності були визначені, стратегія перейшла до дії в три етапи:

- підготовки (напрацювання ідей);
- прийняття чітких директив по кожному освітньому рівню;
- формування адміністративних та освітніх основ.

Все це слугувало покращенню розуміння природи проблем, окресленню широкого розмаїття перспектив і концепцій, та початку широкомасштабного діалогу з великими частинами спільноти. Відповідно, сотні шкіл та тисячі викладачів, а також професійні товариства, асоціації батьків, університети, асоціації підприємств і особи з академічних, екологічних та культурних кіл взяли участь в обговореннях (багато з них на основі документів підготовлених Міністерством освіти).

В результаті не тільки вчителі школи, а й інші учасники приєдналися до дискусії питань стосовно освіти, підготовки молоді - взяли на себе обов'язки як повноправні освітні партнери.

На наступній стадії міністерство освіти використало дані, зібрані проектами «Спільні роздуми про навчальний план початкової школи» та «Спільний перегляд навчальних планів середньої школи», відповідно виконавши директивні напрями розвитку обох освітніх рівнів. Акценти було зроблено на «підсилення ролі шкіл, як професійних спільнот здатних на узагальнення дискусій, знань і повсякденних на-працювань, зробивши їх значущими та ефективними» та на потребі «гарантувати організацію навчальних курсів на територіальній основі, базуючись на місцевих та регіональних товариствах та адаптаційній пропозиції на очевидні тенденції щодо ринку праці». Наступна фаза заключалась у вирішенні питань стосовно організації та розробки навчального плану, що базувався на принципах, окреслених в докумен-тах, пов'язаних з дискусією, на тенденціях, акцентованих на дебатах і рекомендаціях схвалених на національних та Європейських конференціях з питань освіти та навчан-ня. З метою, яка пронизує прийняту стратегію по підтримці і посиленні спілкування з партнерами в освіті, Міністерство освіти видало розпорядження відділам освіти з питань початкової та середньої школи опублікувати два буклети («Середня освіта - врегулювання заради об'єднання» та «Гнучкий менеджмент навчального плану»). Вони були розповсюджені не тільки серед асоціації вчителів, а в усіх школах націо-нального масштабу. Дві публікації проаналізували роботу, яка була завершена з відпо-відно прийнятими заходами та строками їх впровадження.[3,6]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Carla Figueiredo, A.Santos Silva, «A educacao para a cidadania, no sistema educativo portgues (1974-1999)» (Education for citizenship in the Portuguese education system), an unpublished report on a survey conducted under Council of Europe project «Education for democratic citizenship»
2. «Encontros no secundario documentos de apoio ao debate» (Encounters in secondary education discussion papers), 1, Ministry of Education, DES 1997
3. Fernandes and Maria do Rosario Mendes. Educational reform strategies in Portugal. - Paris, OECD, 2000.
4. «Review of national educational policies», Paris, OECD, 1984.
5. «Review of national educational policies», Paris, OECD, 1998.
6. Secondary education in Portugal. Guide to secondary education in Europe. / Editor Denis Kallen A secondary education for Europe. Council for Cultural Cooperation. Council of Europe Press, 1995.
7. Trene Figueiredo «A reforma educativa portuguesa de 1986: retorica e readilidade», in «Investigacao e Reforma Educative», Lisbon, HE, 1998.

УДК-371.132

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАТИКИ

Палько О.Ю.,
аспірантка,

Житомирський педагогічний університет

*В статті розглядаються деякі аспекти підготовки вчителів до формуван-
ня творчого мислення учнів в процесі вивчення інформатики.*

Однією з провідних педагогічних проблем у постіндустріальну епоху з її стрімкими технологічними проривами, з прискореною глобалізацією всіх процесів є розвиток творчого мислення старшокласників в процесі навчання, зокрема в процесі вивчення курсу Інформатика». Сьогодні учню необхідно не просто здобути знання, вміння, навички, але й оволодіти творчим підходом до будь-якої людської діяльності. Таким чином, перед майбутніми вчителями на перший план виходять завдання розумового розвитку, фор-мування творчого мислення учнів.

Зростання соціальної й особистісної значущості опанування учнями комп'ютерної гра-мотності, без якої неможлива успішна адаптація в інформаційному суспільстві, вимагає докорінних змін в інформатизації загальноосвітньої школи. Головною метою інформа-